

Handelingskader proactief controleren

Versie 1.9 d.d. 27 oktober 2017

**Professioneel controleren =
vakmanschap**

Inleiding

De Nederlandse politie wil dicht bij de burger staan en zich verbinden met alle groepen in de samenleving. Wij willen vertrouwen wekken door **de wijze waarop** wij onze resultaten behalenⁱ. Door dit vertrouwen zullen burgers eerder geneigd zijn verdachte situaties te melden en met ons samen te werken. Hierdoor kunnen wij beter ons werk doen.

Dit handelingskader richt zich op één specifiek onderdeel van het politiewerk: **de proactieve controle**: een politiecontrole van een geselecteerde burger zonder constatering van een overtreding of een strafbaar feitⁱⁱ.

Zo'n controle heeft impact op burgers, omdat het een inbreuk is op de persoonlijke vrijheid en zichtbaar is voor derden, zoals familieleden, buurtbewoners of collega's. Het is daarom belangrijk dat een proactieve controle op een professionele wijze wordt uitgevoerd.

Het goed uitvoeren van een proactieve controle vergt vakmanschap. Het is een belangrijk contactmoment met een burger, waarbij door het professionele optreden van de collega, het vertrouwen van de burger in de politie kan worden versterkt.

Dit handelingskader kan daarbij helpen. Het beschrijft de vier basisprincipes van een goed uitgevoerde, proactieve controle. Dit zijn:

- 1 Selecteren
- 2 Uitleggen
- 3 Bejegenen
- 4 Reflecteren

1. Selecteren

Wij selecteren rechtvaardig, op basis van gedrag, feiten en omstandigheden. Dit vergroot de pakkans en voorkomt onnodige controles.

De politie heeft op grond van verschillende wetten, zoals Wet op de Uitgebreide Identificatieplicht en Wegenverkeerswet (WVW) de bevoegdheid om mensen te controleren. Wij mogen bv. iedere weggebruiker ingevolge de WVW doen stil houden en vragen naar het rij- en kentekenbewijs.

Objectieveerbare gronden

Indien wij iemand selecteren voor een proactieve controle, dan doen wij dat op objectieveerbare gronden, zoals een waarneming van afwijkend gedrag, soms in relatie tot andere feiten of omstandigheden met betrekking tot die individuele burger.

Het kan zijn dat iemands gedrag -in combinatie met bv. het tijdstip en de locatie- direct jouw intuïtie (je "professionele onderbuik") triggert. Hetgeen je waarneemt, kun je soms relateren aan eerdere ervaringen en je daardoor alert maken. Dat is ons vakmanschap.

Maar ons vakmanschap is ook om deze waarneming en intuïtie vervolgens op een neutrale manier te onderzoeken. Stel je oordeel nog even uit en onderzoek de feiten en omstandigheden in deze situatie. Dit doe je eveneens met je ervaring en vakkennis. En soms overleg je met je collega. Zo voorkom je tunnelvisie. Maak voor jezelf concreet welke objectieve redenen jij ziet om deze persoon te controleren: Welk Gedrag? Welke omstandigheden?

Je zult dus altijd op zoek moeten naar feiten en omstandigheden. Die heb je ook nodig om de controle uit te leggen en eventueel voor het proces-verbaal. Als je twijfelt of er voldoende aanleiding is, kun je ook kiezen voor een laagdrempelige interventie: aanspreken en vragen stellen.

Objectieve rechtvaardiging

Het grondbeginsel bij het objectief selecteren komt voort uit artikel 1 van de Grondwet: **Allen in Nederland worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.**

Onderscheid maken op grond van uiterlijke kenmerken, zoals huidskleur, afkomst of religie mag uitsluitend als daarvoor een *objectieve rechtvaardiging*ⁱⁱⁱ bestaat. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een signalement van de dader.

Objectieve rechtvaardiging eist een grote mate van zorgvuldigheid. Je mag iemand bv. niet controleren omdat hij (op het oog) tot een groep behoort die oververtegenwoordigd is in de misdaadstatistiek of omdat hij wat betreft enkel zijn uiterlijk in die buurt 'niet thuis hoort'. Bij het beoordelen van antecedenten kijk je of die actueel en relevant zijn met betrekking tot de reden waarvoor je een proactieve controle wil uitvoeren.

2. Uitleggen

Wij leggen altijd, uit eigen beweging, zoveel als tactisch mogelijk, de reden van de controle uit. Wij zijn transparant. Een goede uitleg vermindert de impact van een controle op de burger en vergroot de kans op begrip en medewerking.

Bij aanvang van de controle lichten wij

direct, uit eigen beweging, de reden hiervan toe: Een transparante uitleg zorgt voor meer begrip en medewerking.

Een goede uitleg valt of staat natuurlijk bij een onderbouwde selectie vooraf. Een proactieve controle op basis van een algemeen daderprofiel, zonder waarneembaar afwijkend gedrag, valt moeilijk uit te leggen. De kans bestaat dat de betreffende persoon daar weinig begrip voor kan opbrengen en er een negatieve discussie ontstaat, met als gevolg dat de situatie escaleert. Dit kan zich vooral voordoen als de betreffende burger vaker zonder opgaaf van redenen is gecontroleerd.

Iemand die het gevoel heeft etnisch te zijn geprofileerd zal dit gevoel alleen maar bevestigd zien als de reden van de controle onvoldoende wordt uitgelegd. Een **goede en specifieke uitleg** kan dat gevoel in veel gevallen wegnemen.

Natuurlijk komt het ook voor dat burgers ondanks een goede uitleg, de proactieve controle onterecht of discriminerend vinden. En jou verwijten dat zij etnisch geprofileerd zijn en daarbij een provocerende houding aannemen. Blijf dan professioneel en ga er niet op in. Indien een burger het niet eens is met de controle, kun je hem wijzen op de mogelijkheid om een klacht in te dienen. Via de politie App of de App van Controle Alt Delete.

3. Bejegenen

Onze bejegening is respectvol en correct. We stellen open vragen. Dit leidt tot meer informatie, medewerking en acceptatie.

Ondanks een correcte selectie en specifieke uitleg, kunnen burgers nog steeds het gevoel hebben dat hun onrecht wordt aangedaan. Dat gevoel kun je niet altijd wegnemen, hoe goed je je best ook doet.

Het enige dat je kunt doen, is ervoor zorgen dat de controle professioneel verloopt. Tijdens een proactieve controle zorg je er voor dat je de burger op een goede manier en respectvol bejegt. Dit vergroot de kans op een goed contactmoment.

ⁱ Uit: Inrichtingsplan Nationale Politie.

ⁱⁱ Dit handelingskader betreft dus **geen** controles waarbij **elke** voorbijganger of bv. **elke vijfde** voorbijganger wordt

Wees je bewust dat steeds meer burgers gaan filmen. Soms is dat niet prettig. Burgers hebben het recht om te filmen (niet om zomaar alles te publiceren), maar daarbij mogen ze het politiewerk niet hinderen. Laat je er niet door provoceren, maar treed op indien je gehinderd wordt in je werk. *Zie hiervoor het handelingskader 'Hinderlijke Vloggers'.*

Hieronder staan enkele suggesties voor een goede bejegening:

- Wees je bewust dat de eerste indruk de rest van het gesprek bepaalt.
- Pas je communicatie aan op degene die je controleert en wees terughoudend met tutoyeren.
- Zorg voor een open houding, kom uit de auto, begroet de persoon en straal rust uit.
- Oordeel niet te snel, wees neutraal in je taal.
- Geef aan dat je op je diensttelefoon relevante informatiebronnen raadpleegt.
- Stel open vragen, wees je bewust van aannames en eigen (voor)oordelen. We hebben ze allemaal, maar alleen door ze te onderkennen kun je neutraliteit behouden.
- Blijf professioneel en, laat je niet provoceren.

Ervaringen met de **dynamische controle** tonen aan dat een dergelijke houding veel oplevert. Niet alleen qua bereidheid om aan een controle mee te werken, maar ook ten aanzien van het verkrijgen van informatie, die interessant kan zijn voor recherche- en inlichtingendiensten.

4. Reflecteren

Wij reflecteren met elkaar over ons handelen op straat, omdat wij zelf en als team ons vakmanschap willen vergroten.

Het goed uitvoeren van een proactieve controle is geen zwart-wit kwestie. Het brengt vooraf, tijdens en achteraf soms vragen met zich mee. Wat ging goed? Wat kan beter? Was het effectief? Heb ik de wet- en regelgeving goed

gecontroleerd. Dan wordt aselect, steekproefsgewijs geselecteerd.

ⁱⁱⁱ Definitie etnisch profileren: "het gebruik door de politie van criteria of overwegingen omtrent "ras", huidskleur, etniciteit,

toegepast? Vaak doe je het goed, maar het is logisch dat het in sommige gevallen beter had gekund. Het is aan jou en je collega's om daar van te leren en de nieuwe inzichten mee te nemen in toekomstig handelen. Zo word je beter in je vak.

De vraag is ook: wat doe je als je denkt dat je collega het beter kan doen? Goed controleren doe je niet alleen, maar als team. Je helpt elkaar om je vak beter uit te oefenen en elkaars vakmanschap te versterken. Door het geven van gevraagde en ongevraagde feedback helpen collega's elkaar en breng je elkaar verder. Reflecteren op je eigen handelen en op dat van je collega hoort bij het versterken van ons (blauwe) vakmanschap.

Samenvatting

Professioneel controleren gaat uit van vier principes:

1. een rechtvaardige selectie,
2. uitleggen waarom je controleert,
3. een correcte bejegening en
4. opbouwend reflecteren.

Handelt de politie volgens deze vier principes, dan:

- Is de impact van een controle op burgers kleiner en zijn er minder negatieve discussies.
- Begrijpen burgers waarom zij worden gecontroleerd en hebben zij meer vertrouwen in de politie.
- Worden er minder burgers onnodig gecontroleerd.
- Leveren controles meer relevante informatie op.
- Doet de politie zelfverzekerd en professioneel haar werk.

Het eigen maken van deze principes vergt oefening. Door ze te gebruiken, vergroten we ons vakmanschap en zijn wij **een politie die vertrouwen wekt door de wijze waarop wij onze resultaten behalen.**

Heb je vragen?

Twijfel je over een bepaalde situatie? Heb je ondersteuning nodig? Heb je een boeiende casus of een goede suggestie? Bespreek dit met een collega of met je leidinggevenden. Of kijk op Agora: site proactief controleren.

nationaliteit, taal en religie bij opsporing en rechtshandhaving- zowel op operationeel als organisatorisch niveau- terwijl daar geen objectieve rechtvaardiging bestaat"